

MÁTÉ-TÓTH ANDRÁS

Sebzett kollektív identitás magyarázó ereje. Kelet-Közép-Európa értelmezési kísérlete az 1989/91-es átmenetet követően

A kelet-közép-európai régió történet- és társadalomtudományi értelmezései gyakorta a régió kívüli kritériumok mentén írják le a társadalmi folyamatokat, például modernizáció, kapitalista átmenet stb. A sebzett kollektív identitás elmélete arra tesz kísérletet, hogy a régió saját történelmi és társadalmi tapasztalatainak humuszán állítson fel olyan szempontrendszert, amely az egész régió kollektív önértelmezésében hangsúlyos szerepet játszik. Előadásomban öt ilyen szempontot mutatok be, s ezek magyarázó erejére térek ki különös tekintettel a populizmussal kapcsolatos megállapítások értékelése és bírálata kapcsán. A régiót köztes térnek fogom fel, részben támaszkodva Victor Turner liminalitás elméletére. A különböző katonai, gazdasági és kulturális hegemoniák közötti elhelyezkedés és az ezekhez való önviszonyítás évszázados rutinja jellemzi a régió összes társadalmának, államának, szervezeteinek és publikus ágenseinek önértelmezését. A köztesség öt legfőbb jellemzője az autonóm nemzetállami identitás hiánya, az anyanyelv használatának tiltása vagy drasztikus korlátozása, a kikényszerített mobilitás, a vallások, egyházak és másként-gondolkodók üldözése, valamint a genocídiumok és más tömegmészárlások. Ezek a történelmi tapasztalatok képezik a kortárs emlékezet-politika alapmintázatát, s ezen túlmenően ezek magyarázzák a régió társadalmainak sajátosságait. Ezek alapján a régió legalapvetőbb ismervét a sebzett kollektív identitásban találtam meg. Az előadás a Springer kiadónál idén megjelent *Freiheit und Populismus* című monográfiám alap gondolatát mutatja be.